

de grenzen van het gebed

Ds. P. Groenenberg

Inleiding

Vanmiddag gaat het niet over HET gebed. Slechts een klein detail willen we bespreken, nl. de grenzen van het gebed. Ook dat detail is weer begrensd. Niet alle grenzen van het gebed zullen aandacht krijgen.

We willen proberen vanuit de bijbel antwoord te zoeken op vragen als:

- a. Mogen we bidden om genezing van een zieke, die door de medische wetenschap ten dode is opgeschreven?
- b. Mogen we bidden om de kinderzegen, als via medisch onderzoek is komen vast te staan, dat de man of de vrouw onvruchtbaar is?
- c. Mogen we blijven bidden om bekering van iemand, die willens en wetens spot met God en zijn gebod?
- d. Mogen we tegen 'natuurwetten' inbidden?

Het antwoord op deze en soortgelijke vragen is mede afhankelijk van de exe-gese van bepaalde bijbelteksten. U weet, dat er binnen het kader van Schriftgetrouwheid vrijheid van exegese is. In verband hiermee nemen we ook dankbaar het aanbod aan van uw bonds-voorzitter, die in Petah-ja ¹⁾ mij uitnodigde op deze bondsdag te reageren op zijn exegetische opmerkingen over mijn boekje 'Gevouwen handen, open ogen' ²⁾. Ik ga uiteraard alleen in op die opmerkingen, die gemaakt zijn over teksten, die vanmiddag ter sprake komen in verband met ons onderwerp.

Zijn er gebedsgrenzen?

H. Berkhof merkt op in zijn Christelijk geloof ³⁾, dat in de dogmatiek het gebed een verwaarloosd thema is. Volgens

hem vormt Calvijn een uitzondering. Die heeft in zijn Institutie uitgebreide aandacht besteed aan het gebed.

Maar volgens Berkhof wordt in het bekende handboek *Synopsis purioris theologiae*, dat in 1625 verscheen als resultaat van een goede samenwerking tussen een aantal gereformeerde theologen, geen aandacht besteed aan het gebed.

L. Doekes bestrijdt deze laatste gedachte ⁴⁾. Volgens Doekes wordt in één van de disputaties van de *Synopsis* uitvoerig over het gebed geschreven. Hij geeft daarvan de inhoud weer ⁵⁾. In verband met ons onderwerp interesseert ons de vraag, wat in de gereformeerde theologie van de 17e eeuw gezegd wordt over de grenzen van het gebed. We citeren Doekes: 'Het gebed om toekomstige (gemeenschappelijke of persoonlijke) weldaden is een smeekgebed om afwending van allerlei kwaad dat wij te vrezen hebben, of een bede om goede dingen die wij hopen te ontvangen. Het gaat hier om lichamelijke en geestelijke gaven. Wanneer deze zonder meer nodig zijn tot ons behoud en tot eer van God, dienen wij zonder beperking en onvoorwaardelijk daarom te bidden. Zijn ze alleen in een bepaald opzicht daartoe nodig, dan dient ons bidden onder voorbehoud (van Gods wil) te geschieden' ⁶⁾.

Volgens de *Synopsis* kent het gebed in een bepaald opzicht dus geen grenzen. Toch geeft de *Synopsis* anderzijds wel gebedsgrenzen aan, met verwijzing naar Ex. 3, Jer. 1 en Spr. 30:8,9.

Doekes vat als volgt samen: 'er zijn sommige lichamelijke en geestelijke gaven waarvan de heilige mannen het besef hadden dat die hun krachten te boven gingen, waarom zijn soms bescheiden

smeekten dat die gaven hun niet gegeven zouden worden ..., of ook omdat zij voor misbruik vreesden ...' 6).

Bij wijze van illustratie schenk ik even aandacht aan Ex. 3 en 4. Als de Here Mozes roept tot leider van zijn volk, sputtert Mozes tegen (Ex. 4:10). Mozes bidt niet om gaven voor het leiderschap. Hij meent die gaven niet te hebben. Bidden om niet gekregen gaven, is: God verzoeken. De Here neemt dat Mozes niet kwalijk. Hij wordt pas boos, als Mozes zich ook nog verzet, nadat de Here hem nadrukkelijk heeft gezegd, dat hij bekwaam gemaakt zal worden.

Dat betekent, dat je om niet ontvangen gaven mag en moet bidden, als de Here een nadrukkelijk bevel geeft.

Is er echter geen rechtstreeks gebod van God, dan mag en moet je in verantwoordelijkheid jegens de Here, niet bidden om gaven, die boven je krachten uitgaan.

Dit betekent dus, dat het gebed grenzen heeft. Ik wil dit aan de hand van een tweetal voorbeelden verduidelijken:

1. Ik kan, in vrijheid levend, menen geen krachten of gaven te hebben om in tijden van geloofsvervolging het geloof in Christus te behouden. Als die vervolging komt en ik kom voor de keus te staan: of Christus verloochenen of gemarteld worden, dan is er sprake van een uitdrukkelijk gebod van God: ik mag het geloof niet verloochenen. Dan moet ik dus bidden om gaven, die ik meen niet te bezitten, nl. gaven om martelingen te doorstaan.
2. Als een predikant een beroep krijgt van een gemeente, waar grote nood is vanwege de tegenstellingen, zo, dat een scheuring dreigt, dan is het mogelijk, dat die predikant het beroep toch niet opvolgt. Ook al is de nood van die gemeente groter dan van de gemeente, die hij dient. Als de predikant in verantwoordelijkheid jegens de Here meent, dat de Here hem niet die gaven heeft gegeven om in die gemeente te werken aan herstel van gescheurde verhou-

dingen, dan kan het God verzoeken zijn, als hij toch het beroep aanneemt in de mening, dat de Here hem op zijn gebed de gaven wel zal schenken. In deze situatie is geen sprake van een nadrukkelijk bevel van de Here.

Wanneer we zeggen, dat het gebed grenzen heeft, dan komt de vraag op, hoe Jezus kan zeggen in Markus 11:24: 'Daarom zeg Ik u, al wat gij bidt of begeert, gelooft, dat gij het hebt ontvangen, en het zal geschieden'.

Markus 11:24

De spits van Mark. 11:24 (evenals van de paralleltekst Matth. 21:22) ligt niet zozeer bij de grenzen van het gebed, maar bij de verhoring. Jezus geeft zijn discipelen de garantie, dat ze zullen ontvangen (ja zelfs, hebben ontvangen), wat ze in geloof bidden.

Is het mogelijk uit Mark. 11:24 te concluderen, dat we in geloof mogen bidden om ALLE onmogelijke dingen, omdat bij God alles mogelijk is?

Als we bidden, bidden we tot een almachtig God. In zijn almacht bestaat er voor hem geen enkele grens. Dat betekent echter niet, dat we nu onbegrensd mogen bidden en dat God onbegrensd geeft wat we vragen. Dat wordt ook niet gezegd in Mark. 11:24.

Jezus spreekt deze woorden over de reikwijdte van het gebed in het kader van de vervloeking van de onvruchtbare vijgeboom. Die onvruchtbare vijgeboom is symbolisch voor het volk Israël: ondanks Christus' indringende prediking, zijn er geen vruchten. Integendeel: over een paar dagen schreeuwen de joden om zijn dood.

Op grond daarvan kunnen de discipelen gaan denken, dat ZIJ straks het verzet tegen het evangelie nooit het hoofd kunnen bieden, als Jezus zelf het hoofd in de schoot moet leggen.

Jezus bemoedigt zijn discipelen door te zeggen, dat ze het kunnen doen door Gods kracht. In hun ambtsdienst worden onmogelijke dingen mogelijk: ber-

gen worden in de zee geplaatst. De discipelen mogen bidden om voortzetting van Gods werk door hun dienst. Zij moeten bidden voor dat werk en hun betrokkenheid daarbij. Ze moeten bidden om kracht voor de ambtelijke dienst in het geloof, dat ze die krachten al hebben ontvangen. Uiteraard bepaalt de Here dan, welke krachten ieder persoonlijk nodig heeft.

Mark. 11:24 leert, dat God het gebed om de voortgang van zijn werk in die zin altijd verhoort, dat HIJ geeft wat nodig is voor DAT werk. Voor de voortgang van Gods werk, is God niet aangewezen op menselijke beperkingen, maar Hij zorgt ervoor, dat zijn werk verricht wordt ondanks menselijke onmogelijkheden.

Mark. 11:24 verhindert ons niet te spreken over de grenzen van het gebed.

Gods verborgen wil

Bij het nadenken over de grenzen van het gebed, wordt heel vaak aandacht gegeven aan 2 Kor. 12:7-9. 7).

Een uitvoerige bespreking van deze tekst heb ik gegeven in *Gevouwen handen, open ogen* 8). Paulus heeft gebeden om verlossing van de doorn in het vlees, die hem naar zijn mening belemmerde in zijn ambtsdienst. Hij is op een bepaald moment opgehouden met bidden. God heeft hem op de een of andere manier duidelijk gemaakt, dat die doorn in het vlees een kracht was. Niet wordt gezegd, hoe God dat aan Paulus te kennen heeft gegeven. Maar duidelijk is 'dat Gods stem voor Paulus niet buiten het gebed om, maar alleen in de weg van het gebed hoorbaar werd ... Wie niet begint te bidden, zal nooit weten waar het einde van het gebed ligt'. 9)

Heel fraai schrijft Ringnalda over de vraag, waarom Paulus na verloop van tijd niet meer bad: 'Omdat hij heel zijn leven dagelijks onder Gods wil stelde, de vertrouwelijke omgang met Hem, het zoeken van Zijn aangezicht. Zo toch wordt God steeds meer bekend, je gaat dan weten welke kant je uit moet bidden, de afstand tussn jouw begeren en Gods wil wordt dan steeds kleiner en

Ds. P. Groenenberg uit Amersfoort

onze wil vereent zich met de Zijne.'¹⁰). In de weg van ootmoedig bidden zal de grens van het gebed openbaar worden. Dan zal duidelijk worden, wanneer we om bepaalde dingen niet meer mogen bidden. Daarbij gaat het uiteraard om de verborgen wil van God. Gods wil met betrekking tot die doorn in het vlees van Paulus was verborgen. Maar door gebed is Gods verborgen wil voor Paulus openbaar geworden endat moet dan vervolgens de inhoud van het gebed bepalen. Wanneer Gods verborgen wil bekend gemaakt is, mogen we daar niet meer tegen in bidden. Dat zou hetzelfde kunnen worden als inbidden tegen de in de bijbel geopenbaarde wil van God. Naar mijn vaste overtuiging is priester Zacharias een mooi voorbeeld van iemand, die niet meer heeft gebeden tegen Gods geopenbaarde wil in.

God heeft Zacharias en Elisabeth duidelijk gemaakt, dat er uit hun huwelijk geen kinderen geboren worden. Van beide wordt gezegd in Luk. 1:7, dat ze op hoge leeftijd zijn gekomen en van Elisabeth wordt ook nog gezegd, dat ze onvruchtbaar is.

In Gevouwen handen, open ogen heb ik aangetoond ¹¹⁾, dat Zacharias in de tempel niet heeft gebeden om een kindje, maar om verlossing van Israël; om de komst van de Verlosser. Ds. H. J. Boiten is van mening ¹²⁾, dat deze exclusieve exegese geen recht doet aan de loop van het verhaal in Lukas 1. Als we hem goed begrijpen, meent hij, dat het hele verhaal in Lukas 1 omlind is door de geboorte van een kind uit het huwelijk van Zacharias en Elisabeth. Immers, het begint met de mededeling van de kinderloosheid en het eindigt met de geboorte van Johannes de doper. Na diens geboorte kan Zacharias weer spreken, zodat ook het gevraagde teken (vers 18) verband moet houden met de geboorte van het kind.

Naar onze mening moeten in Lukas 1 de accenten anders gelegd worden. In vers 6 wordt nadrukkelijk verklaard, dat Zacharias en Elisabeth rechtvaardig waren voor God. En direkt daarna wordt hun kinderloosheid vermeld. Vervolgens het gebed van Zacharias in de tempel.

Door de gang van het verhaal komt Zacharias' rechtvaardigheid nog helderder voor ons te staan. Hij kan geen kinderen krijgen. Dat betekent: hij kan niet direkt dienstbaar zijn aan de komst van de Verlosser. Maar desondanks bidt hij in de tempel wel om diens komst. Hij bidt dus als het ware tegen vlees en bloed in.

En als Zacharias daarna in twijfel trekt, of de verlossing nog tijdens zijn leven komt en om een teken daarvan vraagt, krijgt hij een teken: hij wordt stom. Die stomheid verdwijnt na Johannes' geboorte. Niet omdat die geboorte Zacharias' twijfel opheft, of de Here hem wel een kindje zou geven, maar omdat de geboorte hem duidelijk maakt, dat de verlossing nog komt tij-

dens zijn leven. Want de engel had Zacharias' aanstaande zoon in vers 14-17 duidelijk getekend als de heraut. En Zacharias weet: met de komst van de heraut is de komst van de koning verbonden.

Onze conclusie is, dat Zacharias in de tempel niet heeft gebeden tegen Gods verborgen, maar openbaar gemaakte wil in, nl. dat hij een kinderloos huwelijk heeft.

Uit dit alles is duidelijk, dat we langs de weg van nu eens ondervragen en dan weer overvragen (dat moeten we leren) Gods bedoelen, God wil met ons aflezen.

Een paar voorbeelden uit de praktijk van het leven.

1. Er is een jong echtpaar zonder kinderen. Zou Gods wil inhouden een kinderloos huwelijk? Via medisch onderzoek komt vast te staan, dat er geen kinderen geboren kunnen worden. Gods verborgen wil is openbaar gemaakt. Bidden naar Gods wil houdt nu enerzijds een beperking in: geen gebed meer om eigen kinderen. Anderzijds wordt het gebed onbegrensd: steeds bidden of de Here blijvende gehoorzaamheid wil geven, ook in het aanvaarden van de kinderloosheid.

2. Een ongetrouwde begeert een huwelijk. Maar heeft God een andere bedoeling met zijn of haar leven? Er wordt gebeden om een levenspartner. Er wordt ook op verantwoorde manier gewerkt aan het vinden van een levenspartner. Er komt er geen. Je wordt ouder. Steeds meer ga je zien, dat Gods wil met betrekking tot jouw leven is het ongetrouwd-zijn. De afstand tussen jouw begeren en Gods wil wordt steeds kleiner. Het gebed krijgt dan ook een andere richting.

Conclusie: het gebed heeft grenzen, als Gods verborgen wil op één of andere manier wordt onthuld.

Deze twee voorbeelden laten zien, dat het moment, waarop we ophouden met bidden voor bepaalde dingen niet altijd even gemakkelijk te bepalen is. In voor-

beeld 1 is dat moment gemakkelijker vast te stellen dan in voorbeeld 2.

Om nog duidelijker aan te geven, dat het bepalen van het moment erg moeilijk is en dat een vertrouwelijke omgang met de Here met het oog daarop nodig is, noem ik een derde voorbeeld: hoe lang mogen we bidden voor een ongeheelzame zieke om herstel? We zijn ervan overtuigd, dat in het begin, als de ziekte zich openbaart, zeker om genezing gebeden mag worden. Moet worden. Maar naarmate de ziekte voortvreet en als er volgens medische normen geen mogelijkheid voor herstel meer is, dan zal ons gebed een andere richting moeten krijgen. Dan zal niet meer voorop staan het gebed om herstel, maar om de genade van het sterven. Daarmee heb je God niet gemaakt tot een machteloze God, maar daarmee eer je de God van de bijbel, die ook de 'natuurwetten' heeft geschapen. Ik kom daar nog op terug.

Vooraf hierbij geldt, dat het moment, waarop het gebed een andere richting krijgt, moeilijk is vast te stellen. We moeten ook maar niet spreken over een moment, maar hier geldt, dat er een langzame overgang zal zijn van het bidden om herstel naar het bidden om stervensgenade. Beide elementen zullen vanaf het begin van de ziekte in het gebed een plaats hebben, maar de accenten zullen allengs verschuiven, naarmate de ziekte voortduurt.

Tenslotte in dit onderdeel nog één opmerking. Een bijna overbodige opmerking. Nooit mogen wij bidden tegen Gods uitdrukkelijk geopenbaarde wil in. Ik noem dit, omdat in de evangelische hoek vaak wordt gezegd, dat de stem van God in het hart meer waarde heeft dan de stem van God in de bijbel. Als de bijbel zegt, dat verloofden voor het huwelijk niet mogen samenwonen en de verloofden bidden om een teken van God, dat in hun situatie samenwonen geoorloofd is en het gevraagde teken gaat (toevallig) in vervulling, dan mogen deze verloofden toch niet gaan samenwonen, omdat ze gebeden hebben tegen Gods geopen-

baarde wil in. Dit voorbeeld is er één uit de praktijk. Het maakt ons des te meer sceptisch tegenover die groeperingen, die zo sterk de ervaring en het innerlijk accentueren, dat er ten diepste voor Gods Woord geen plaats is. Terwijl we in deze bedeling maar van één ding kunnen zeggen, dat het gaaf en volkomen en ongemengd is: Gods Woord.

Tot heil van de bidder

We komen tot het bepalen van een tweede grens aan ons gebed. Wat we bidden, dient tot ons heil te zijn. Als we spreken over ons 'heil', dan leggen we de accenten anders dan in het begin van ons referaat, toen we aandacht vroegen voor Mark. 11:24. Toen zeiden we, dat God ons geeft wat nodig is om dienstbaar te kunnen blijven aan de voortgang van Christus' werk in deze wereld. Nu leggen we het accent op 'ons heil'. De grenzen, die God stelt, zijn gesteld tot heil van de bidder. En dat zal ook de bidder voor ogen moeten staan, zodat hij zelf niet egoïstisch bepaalt, wat hem tot heil dient, maar hij dat de Here laat bepalen.

Iemand schrijft heel treffend: 'Ik geloof, dat ik nooit in de hemel zou komen, als God alles deed wat ik vroeg. Wij hebben vaak een kruis nodig, om bij God te komen en te blijven'.¹³⁾ De apostel Paulus heeft de grenzen, die God aan zijn gebed heeft gesteld, gerespecteerd. Hij heeft leren zien, dat het tot zijn heil was, dat de doorn in het vlees bleef, opdat hij ervoor bewaard zou blijven te gaan roemen in eigen kracht en prestaties.

Naar onze mening zal dat 'tot heil van de bidder' meer gestalte moeten krijgen in ons gebed. Zeker, wij mogen al onze wensen bij God bekend maken (Filipp. 4:6) maar ons gebed zal niet mogen stoppen bij het opsommen van onze begeerten. Ons gebed zal ook niet altijd algemeen mogen blijven door de belijdenis: 'Here, uw wil geschiede'. Integendeel, dat 'tot heil van de bidder' zal concreet gemaakt moeten worden bij het bekendmaken van onze wensen.

Als we ziek zijn, bidden we om genezing. Maar tegelijk vragen we, of de Here ons ziek wil doen blijven, als dat ons heil dient. Soms is het beter, dat onze zieke man of vrouw wordt weggenomen, voor hem of haar, en voor ons. Als we in armoede leven, dan mogen we vragen of de Here ons daarvan wil verlossen. Maar tegelijk bidden we om het blijven van de armoede, als dat ons tot heil is.

Dat laatste wordt niet bepaald door mij, maar door de Here.

Dit spreken komt niet voort uit fatalisme. Dit is het spreken van de belijdenis van de kerk in zondag 10 H.C. Als er armoede is, en die blijft, eist de Here geduld.

Het zal u bekend zijn, dat dit spreken van de bijbel haaks staat op het moderne denken. Wie zo spreekt en denkt, beschouwt het bidden niet meer als 'het bestormen van de hemel'.¹⁴⁾ Daar stellen wij tegenover, dat we in ons bidden wel de hemel bestormen, maar dan niet met geweld, maar met eerbied en ootmoed, omdat een kind bidt tot zijn hemelse Vader. Dat wil zeggen: een kind erkent, dat zijn Vader weet wat nodig is tot zijn heil. Een kind rekent daarmee in zijn gebed. Hij bidt gelovig, dat is: naar Gods wil.

En die wil van God is bepalend voor ons heil. Wie dat voor ogen houdt, zal zich altijd verheugen over de door God gestelde grenzen. Wie dat voor ogen houdt, zal niet opstandig worden, als er in ziekte geen genezing komt, omdat ook gebeden is om blijvende ziekte, als dat tot heil van de bidder was.

Wie zo gelovig bidt, mag bidden in de zekerheid van de verhooring.¹⁵⁾

De voorbede

De apostel Johannes leert ons, dat er aan ons gebed voor anderen ook grenzen zijn. In 1 Joh. 5:16 lezen we: 'Als iemand zijn broeder ziet zondigen, een zonde niet tot de dood, moet hij bidden en God zal hem het leven geven, hun namelijk, die zondigen niet tot de dood.

Er bestaat zonde tot de dood: daarvoor zeg ik niet, dat hij moet vragen'.

Duidelijk geeft Johannes aan, dat er iets is, waarvoor je niet moet bidden.

In Gevouwen handen, open ogen, heb ik uit dit bijbelgedeelte twee conclusies getrokken:¹⁶⁾

1. Johannes zegt, dat we niet mogen bidden, of de Here de zonde wil vergeven van hen, die hun zonden niet belijden en in hun zonden verharden (als ze dit doen gedurende hun hele leven, is er sprake van de 'lastering van de Heilige Geest').

2. Johannes verbiedt niet te bidden om bekering van hen, die hun zonden niet belijden en in hun zonden verharden.

Uit deze twee conclusies blijkt, dat ik onderscheid maak tussen het gebed om bekering en het gebed om vergeving van zonden. We stemmen ds. Boiten toe¹⁷⁾, dat we in de weg van geloof en op bekering van God het wonder van de vergeving ontvangen. Maar dan inderdaad in de weg van geloof en bekering. Daar moeten we dan ook om bidden. En dan bidden we indirect om vergeving van zonden van de zondaar.

Wat Johannes echter verbiedt, is bidden om vergeving voor een zondaar, die niet komt tot geloof en bekering. Johannes verbiedt te bidden om het wonder van de vergeving buiten de weg van geloof en bekering om. Een ouderling mag niet bidden om vergeving van zonden voor een in zonde levend kerklid, terwijl dat kerklid zelf de zonde niet ziet en belijdt. Hij mag dat alleen doen, nadat de zondaar zich heeft bekeerd.

We menen, dat er geen grenzen zijn aan het gebed om bekering van een zondaar, opdat hij in de weg van geloof en bekering vergeving van de zonden en het leven ontvangt.

Maar er is wel een grens aan het gebed om vergeving van zonden, omdat we anders God zouden gaan maken tot een God, die solidair is met de zondaars, die hun zonde niet belijden, zoals vandaag in de moderne theologie wordt geleerd met een beroep op 2 Tim. 3:13.

Tegen deze gedachte wordt door ds. Boiten in stelling gebracht Jer. 7:16. Daar lezen we het bevel van de Here aan Jeremia om niet meer te bidden voor het volk. Eenzelfde verbod lezen we o.a. ook in Jer. 11:14 en 14:11.

In de eerste plaats wil ik opmerken, dat het hier gaat om een uitdrukkelijk verbod van de Here aan Jeremia. Een dergelijk rechtstreeks verbod of gebod wordt niet meer gegeven aan de mondig kerk van de nieuwe bedeling.

In de tweede plaats meen ik, dat Jer. 7:16 e.a. juist steun geeft aan de door mij voorgedragen exegese. Want wat wordt aan Jeremia verboden? Hem wordt verboden als advocaat van het volk bij de Here op te treden in deze zin, dat God de zonde van zijn volk moet vergeven, zonder dat het volk zich bekeert. Ds. H. Veldkamp brengt het zo onder woorden: 'Had de Here op Jeremia's voorbede reddend ingegrepen, en het dreigend gevaar afgewend, dan zouden de Jeruzalemmers daaruit allicht de voor hen prettige conclusie getrokken hebben, dat hun verhouding tot de Here nog zo slecht niet was. God had dan, bij wijze van spreken, door de verhooring die wanverhouding Zelf gesanctioneerd'.¹⁸⁾

Jer. 7:16 bevestigt de gedachte, dat de Here grenzen stelt aan het gebed voor anderen om vergeving van zonden.

Bovendien leert bijv. Jer. 42:4, dat Jeremia wel bidt om bekering van het volk en om een wandelen op de weg van de Here.

Jeremia mag niet bidden om vergeving voor een volk, dat zich niet bekeert. Jeremia bidt wel voor een volk, dat te kennen geeft de weg van de bekering op te willen gaan.

Ook Christus' gebed aan het kruis: 'Vader, vergeef het hun, want ze weten niet wat ze doen' (Luk. 23:34), is niet in strijd met onze voorgedragen exegese. Dan beroep ik me niet op het feit, dat Christus dit heeft gebeden vóór zijn verhoging. Want hetzelfde gebed vinden we bij Stefanus, na Christus' verhoging (Hand. 7:60).

Prof. dr. K. Schilder geeft aan, dat

Christus' gebed een gebed is om uitstel van executie.¹⁹⁾ Christus bidt om uitstel van het definitieve vonnis met het oog op de mogelijkheid van bekering. Met anderen²⁰⁾ meen ik, dat de inhoud van Stefanus' gebed dezelfde bedoeling heeft. Stefanus bidt om een heden der genade voor zijn executeurs. Dat gebed heeft God verhoord: Paulus bekeert zich.

We concluderen, dat de grens van de voorbede ligt bij het gebed om vergeving van zonde van hen, die hun zonde niet belijden. Tegelijk is er geen grens aan het gebed om bekering van zondaren.

Deze conclusie bewaart ons voor krampachtigheid. Er zijn ouders, die niet meer bidden om bekering van hun dwalende kinderen. Ze denken, dat dat niet meer mag. Maar laten we maar aanhoudend bidden om geloof en bekering. Ook in de kerk moet blijvend gebeden worden om bekering van dwalende broeders en zusters. Ieder moet bidden om bewaard te worden voor een leven in zonde.

Natuurwetten en gebedsgrenzen

Met de belijdenis, dat God 'niet gebonden is aan onze natuurwetenschappelijke benadering van de werkelijkheid'²¹⁾, staat een christen in het isolement. Toch belijdt de christen, dat de almachtige God geen gevangene is van de natuurwetten. Maar dit betekent niet, dat een christen dus dwars tegen alle natuurwetten mag inbidde. Met andere woorden: als we belijden, dat God geen gevangene is van de natuurwetten, betekent dat niet, dat we dus mogen bidden om wonderen. Onder 'wonderen' verstaan we dan gebeurtenissen, die tegen de natuurwetten ingaan.²²⁾

Mogen wij vandaag bidden om dingen, die volgens de natuurwetenschap niet kunnen gebeuren? W. den Otter geeft van de term 'natuurwetenschap' de volgende definitie: 'Natuurwetenschap is het systematisch onderzoek van deze natuur (nl. de natuur als het waarneem-

bare deel van de schepping, P.G.) ten einde kennis van de natuur te verkrijgen.'²³⁾

In de natuurwetenschap is het experiment beslissend. De resultaten van een experiment moeten herhaald kunnen worden. Daaruit volgt, dat veel kennis van de natuur niet behoort tot de natuurwetenschappelijke kennis. Bijbelse gegevens over schepping en vervloeking van de aarde na de zondeval vormen geen natuurwetenschappelijke kennis, omdat die kennis niet berust op herhaalbare proeven en dergelijke proeven ook niet genomen kunnen worden.

Uiteraard betekent dit niet, dat die bijbelse gegevens onjuist zijn. Integendeel.²⁴⁾

Op grond van experimenten komt de natuurwetenschap tot het formuleren van natuurwetten. Dat zijn niet altijd eeuwige, onveranderlijke wetten. Wel maken ze het de mensen mogelijk gebeurtenissen met een meerdere of mindere mate van waarschijnlijkheid te voorspellen.²⁵⁾ Vele natuurwetenschappers waarschuwen voor de uitspraak, dat alles in de wereld te herleiden is tot één grote keten van oorzaak en gevolg.

Maar hoe dan ook, er zijn natuurwetten, volgens welke processen in de natuur met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid verlopen.

Den Otter laat heel mooi zien,²⁶⁾ dat God zelf de natuurwetten heeft geschapen en ook onderhoudt. Hij verwijst o.m. naar Ps. 104 : 19; 119 : 90, 91; 148 : 3-6.

Natuurwetten zijn tekenen van Gods trouw aan zijn verbond (Jer. 31 : 35, 36; 33 : 20, 21, 25, 26). God is geen gevangene van de natuurwetten. Maar Hij bindt zich als Schepper ervan wel aan zijn eigen orde. Den Otter schrijft: 'Processen verlopen in deze natuur met een "ijzeren noodzakelijkheid". En dat is eigenlijk veel te zwak uitgedrukt. IJzer kan breken, smelten, verbranden. IJzersterk is toch niets vergeleken met Gods trouw aan zijn verbond?'²⁷⁾

In de periode van de bijbel zijn vele natuurwetten niet bekend. Maar ook al zou dat wel zo zijn, de bijbel is geen boek van natuurwetten. De bijbel beschrijft de heilsgeschiedenis. In die heilsgeschiedenis staat centraal, dat God een God is van wonderen (Ex. 34 : 10).

We stemmen in met G. C. Berkouwer²⁸⁾, dat in bijv. Ex. 34:10 geen sprake is van een natuurprobleem, maar dat centraal staat het handelen van de verbondsgod.

Met hem zijn we ook van mening, dat IN DE BIJBEL geen sprake is van een gesloten wereld of van ijzeren wetten, die doorbroken moeten worden. Als God een wonder doet, wordt ons dat wonder als een daad van God geopenbaard.

Maar betekent dat nu ook, dat wij *nu* met onze kennis van de natuur, niet mogen zeggen, dat een wonder uit de bijbel een wonder is, juist omdat het tegen natuurwetten ingaat? We menen, dat we dat wel mogen zeggen. Als we de natuurwetten maar niet beschouwen als absolute grootheden, waarvoor Berkouwer terecht waarschuwt.²⁹⁾

We belijden, dat de wonderen in de bijbel ingaan tegen de ons bekende natuurwetten. Daarom zijn het ook wonderen. Maar tegelijk belijden we, dat God door het wonder in de bijbel de natuurwetten niet opheft. Je kunt ten hoogste zeggen, dat die natuurwet op het moment waarop het wonder gebeurt, niet geldt voor het voorwerp of de persoon, die bij het wonder is betrokken. De voorbeelden, die Den Otter geeft, zijn sprekend (de geschiedenis van de drie mannen in de oven en de drijvende bijl, Dan. 3 resp. 2 Kon. 6:1-7).³⁰⁾

Daar komt bij, dat het doel van de wonderen in de bijbel is, dat Gods heilswerk doorgaat. In het O.T. wil God daardoor ook zijn macht demonstreren aan de heidenen (denk aan de droogte ten tijde van Elia).

In de periode van het Nieuwe Testament vormen de wonderen, die Jezus en de apostelen en de oudsten doen, een begeleiding van en een teken bij het

gesproken evangelie (Mark. 16:17,18). Als Johannes de Doper aan Jezus laat vragen, of Hij echt de beloofde Verlosser is, doet Jezus enige tekens en zegt dan tegen de vragenstellers, dat ze Johannes moeten zeggen, wat ze hebben gezien (Luk. 7:18 e.v.). Op grond daarvan kan Johannes weten, wie Hij is, omdat de profeten zo over Hem hebben gesproken (Jes. 29:18; 35:5,6; 42:7).

Onze conclusie is, dat de wonderen, die in de apostolische tijd gedaan werden door Jezus en de apostelen, het God-zijn van Christus moeten bevestigen. Daarom zijn deze wonderen 'tijdbe-paald'.

Deze conclusie wordt gesteund door o.a. de christen-arts J. A. Vale ³¹⁾ en prof. dr. J. van Bruggen. ³²⁾

De wonderen in de bijbel hebben ten doel:

1. de grootheid van Israëls God te demonstreren in zijn heilsgang naar Bethlehem.

2. de prediking van het evangelie te onderstrepen in de apostolische tijd.

Vandaag hoeven we dus niet te rekenen op wonderen, als gebeurtenissen, die tegen natuurwetten ingaan. Ik zeg niet, dat er geen wonderen kunnen gebeuren, maar als we dat gaan beschouwen als HET kenmerk van de N.T.ische kerk (zoals in sommige sekten), doen we tekort aan de voortgang van de heilsgeschiedenis en draaien we de klok terug tot de apostolische tijd. Daarmee zeggen we niet, dat God gebonden is aan onze natuurwetenschappelijke benadering van de werkelijkheid, maar dat God zich bindt aan zijn eigen orde in een tijd, waarin het niet meer nodig is die orde te doorbreken, vanwege de gave van het geschreven Woord.

Daarmee zeggen we ook niet, dat God niet is de God van het wonder. Maar dan verstaan we onder wonder iets anders dan een tegen de natuurwetten ingaande gebeurtenis. Elke dag immers is er verwondering over het wonder, dat we in Gods gemeenschap mogen leven en dat God zo wonderlijk mooi de orde in de natuur heeft geschapen en die ook onderhoudt.

Enerzijds mag dus het gebed verder reiken dan de natuurwetenschap ooit kan doen. Het gebed mag zich uitstrekken naar dat wonder. Het gebed mag zich ook uitstrekken naar het wonder als een gebeurtenis, die ingaat tegen alle natuurwetten, als daarmee de komst van Gods rijk wordt bevorderd.

Maar toch wordt naar onze vaste overtuiging ons gebed ook begrensd door de door God geschapen natuurwetten.

Wie dat zegt, is niet ten prooi gevallen aan de theologie over een machteloze God of aan de onchristelijke natuurwetenschap, maar die respecteert de door God gegeven orde in de natuur en die respecteert ook de voortgang van de heilsgeschiedenis. Die beaamt ook wat de kerk belijdt in de H.C., dat we bidden om alles wat we voor lichaam en ziel nodig hebben. Heel concreet betekent dit, dat we na iemands dood niet meer bidden om diens terugkeer in het leven, ook al weten we dat God bij machte is doden op te wekken. Ook David stopt met bidden om genezing van zijn kind, op het moment dat hij ontdekt, dat het kind gestorven is (2 Sam. 12:15-23).

Het betekent, dat we niet meer bidden om genezing van iemand, die volgens de 'natuurwet' zal sterven met een beroep op het feit, dat in de apostolische tijd ook zieken op een wonderlijke manier werden genezen. Dat houdt niet in, dat we niet mogen bidden om een 'natuurlijk' herstel in deze zin, dat God geneesmiddelen geeft, die de ziekte afdoende bestrijden.

Het houdt in, dat we in Nederland op 21 december niet bidden om de zomer, omdat God de jaargetijden heeft geschapen (Gen. 8:22).

Het houdt in, dat we niet bidden, of de Here een van een hoge toren vallende man halverwege zijn val weer wil optrekken, met een beroep op de hemelvaart van Christus. De wet van de zwaartekracht is door God zelf gemaakt.

De martelaren van de kerk hebben niet gebeden of de Here hun op de brandstapel in het vuur wilde sparen, met een beroep op de geschiedenis van Sadrach,

Mesach en Abednego, maar ze hebben gebeden om getuigend van Gods genade te mogen sterven.

Wij mogen onze wensen bij God bekendmaken (Filipp. 4:6), maar onze wens moet wel onderworpen zijn aan de wil van God en aan de orde van God. Tegelijk mogen we een beroep doen op de God van het wonder, als door dat wonder de komst van zijn rijk wordt bevorderd. Maar het grootste wonder is, dat God door ons gebed de orde in de natuur zo handhaaft, dat daardoor zijn koninkrijk komt. ³³⁾

Bijbelstudie en gebedsgrenzen

Na het vorenstaande is duidelijk geworden, dat het werk van de mannenverenigingen van onschatbare betekenis is voor het gebedsleven. Want door bijbelstudie leren we steeds meer zien, wie God is. En tot Hem, de God van de bijbel, de God van het verbond, moeten we bidden om alles wat we voor ziel en lichaam nodig hebben (H.C. 45,118) Uit het Woord leren we ook, of er en waar grenzen zijn aan ons gebed. Het steeds beter leren kennen van de grenzen, is dienstbaar aan een gelovig bidden.

We spreken de wens uit, dat het deze dag gesprokene mag meewerken aan de intensiteit van ons bidden. Een bidden tot een almachtig God; een God van wonderen, die ons verwonderd doet staan over zijn gulheid, goedheid en goedgeefsheid; die ons ook verwonderd doet staan over zijn schepping en zijn scheppingsorde, die Hij onderhoudt tot de grote dag, waarop Hij zal doen komen een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. En het komen daarvan is voluit een wonder!

Ik heb gezegd.

Noten

- 1) H. J. Boiten in Petah-Ja, orgaan van de Bond van Mannenverenigingen op Gereformeerde grondslag, 41e jaargang, no.1.
- 2) P. Groenenberg, *Gevouwen handen, open ogen*, Goes 1986.

- 3) H. Berkhof, *Christelijk geloof*, Nijkerk 1973, p. 517.
- 4) L. Doekes in *De biddende kerk*, Groningen 1979, p. 52 e.v.
- 5) L. Doekes, a.w. p. 54-65.
- 6) L. Doekes, a.w. p. 64.
- 7) Zie o.a. J. P. Versteeg, *Het gebed volgens het Nieuwe Testament*, Amsterdam 1978, p. 110,111.
L. Ringnalda in *Nieuw Commentaar Heidelbergse Catechismus (NCHC)*, deel VI, p. 202-204.
- 8) P. Groenenberg, a.w. p. 120 e.v.
- 9) J. P. Versteeg, a.w. p. 111.
- 10) L. Ringnalda, a.w. p. 203.
- 11) P. Groenenberg, a.w. p. 13 e.v.
- 12) H. J. Boiten, a.w. p. 163, 164.
- 13) H. Volten in *N.C.H.C.*, deel VI, p. 120.
- 14) J. M. van Minnen in *N.C.H.C.*, deel VI, p. 21.
- 15) H. volten, a.w., p. 120 schrijft ten onrechte: '... God verhoort bepaalde gebeden van ons niet, omdat we anders niet geschikt gemaakt worden voor Zijn rijk. God kan ons b.v. een heel lastige compagnon geven, en laten. Of een heel lastige man of vrouw ook om ons praktisch onderwijs te geven in de zelfbeheersing en ... in vriendelijkheid. Neen, neen, God verhoort ons niet altijd'.
In de H.C. 45, 117 belijdt de kerk het anders, overeenkomstig de Schrift (Matth. 7:8; Joh. 14:13; 16:23).
- 16) P. Groenenberg, a.w. p. 43 e.v.
- 17) H. J. Boiten, a.w. p. 164.
- 18) H. Veldkamp, *Van reformatie tot deportatie*, 2e druk, Franeker, z.j., p. 140,141.
- 19) K. Schilder, *Christus in zijn lijden*, deel 3, Kampen 1930, p. 119 e.v.
- 20) O.a. C. v. d. Berg, *Proces om de volken*, deel 1, Groningen 1981, p. 77.
F. Mul, *prekenerie Waarheid en Recht*, 32e jaargang, no. 43.
- 21) J. P. Versteeg, a.w. p. 158.
- 22) W. den Otter, *Harmonie tussen bijbel en natuur*, Goes 1976, p. 59.
- 23) W. den Otter, a.w. p. 18.
- 24) W. den Otter, a.w. p. 22.
- 25) De theorie van Newton, dat het verloop van de natuur uniek is en vast bepaald, is achterhaald door de zgn. quantumtheorie, die inhoudt, dat de natuurwetten niet deterministisch van aard zijn, maar statistisch, Vgl. Vincent Brümmer, *Wat doen wij als wij bidden?* Kampen 1985, p. 93.
- 26) W. den Otter, a.w. p. 55 e.v.
- 27) W. den Otter, a.w. p. 58.
- 28) G. C. Berkouwer, *De voorzienigheid Gods (in de reeks Dogmatische studiën)*, Kampen 1950, p. 248 e.v.
- 29) G. C. Berkouwer, a.w. p. 259, 260: 'De daad Gods in het wonder "doorbreekt" geen natuurwetten als absolute grootheden, maar is een onnaspeurlijke daad Gods, die als daad Gods alleen in het

geloof kan worden aanvaard. Van een conflict met de wetenschap kan hier geen sprake zijn. Slechts dan ontstaat er een conflict, wanneer met de absolute gesloten natuurcausaliteit van Gods Voorzienigheid zou abstraheren. Dan wordt het wonder een "doorbreking" van deze geabstraheerde en verabsoluteerde natuur'.

³⁰⁾ W. den Otter, a.w. p. 58.

³¹⁾ J. A. Vale, *Medicine and the christian mind*, Londen 1975, p. 52. Vale geeft enkele kenmerken van Jezus' wonderlijke genezingen:

- a. de genezingen vinden onmiddellijk plaats; niet via een langzaam proces;
- b. de genezingen betreffen iemands hele persoon;
- c. ze zijn duurzaam;
- d. de meeste betreffen een sterke organische afwijking of bezetenheid;
- e. ze geschieden in het openbaar;
- f. ze vinden voor het grootste gedeelte plaats op grond van het gesproken woord.

Volgens Vale zijn om deze redenen de wonderlijke genezingen uniek en moeten we oppassen vandaag met een beroep daarop te spreken over genezingen als zijnde 'een wonder', ook al betreft het een ongewone en onverwachte genezing.

- ³²⁾ J. van Bruggen, *Ambten in de apostolische kerk*, Kampen 1984, p. 33. Van Bruggen ontkent niet, dat de Here geen macht heeft vandaag nog tekenen te doen, 'maar wij kunnen de belofte van Marcus 16, 17-18 niet zonder meer tot een algemeen-geldige voor alle tijden maken. In ieder geval gaat het niet aan om een belofte voor tekenen bij de aankomst van het evangelie te maken tot kenmerken voor latere christenen in een gevestigde kerk'.
- ³³⁾ Dr. W. den Otter te Leusden dank ik voor de moeite, die hij nam om het laatste deel van het referaat te lezen en te voorzien van waardevolle opmerkingen, die voor een groot deel verwerkt zijn.

"met een lach en een traan", afscheid nemen van br. J. van Otterlo

